

Roadstory Ústa Micka Jaggera je svěží světovou premiérou vhodnou pro děti, starce i mladistvé

Dobrá hudba odjakživa bořila generační bariéry, jazykové a kulturní hranice. Některé slavné kapely jako Beatles, The Plastic People of the Universe či Rolling Stones se staly synonymem doby. Poslední jmenovaná navíc zastává hnací motiv hrdinů v inscenaci Ústa Micka Jaggera, která patří k dramaturgickému vyvrcholení letošní sezóny u Divadelní společnosti Petra Bezruče v Ostravě. Hipík - děda Jan (Janusz Klimsza), bankovní úředník - syn Marek (Daniel Zaoral) a skejťák - vnuk Bertík (Roman Harok), tento zvláštní, názorově rozdílný generační trojlístek vyrazí na koncert The Rolling Stones. Koncert, na který sice nikdy nedojdou, ale zato spolu prožijí nezapomenutelné chvíle. Text hry vyšel z pera současného polského autora Domana Nowakowského (1968), který je více než s divadlem spjat s televizní kulturou. Je například scénáristou sitkomu Sedmý pokus, seriály Pokoj 107, Medová léta nebo Svatá válka. Ústa Micka Jaggera (1998) vznikla pro prestižní televizní cyklus pondělních divadelních inscenací a získala cenu za nejlepší dramatický text. Česká inscenace v režii Poláka Andrzeje Celinského je její světovou premiérou. "Viděl jsem řadu realizací svých her na televizní obrazovce - židnou na divadelním jevišti. A navíc česky?! V rodném jazyce mé oblíbené knihy - Švejka? Až se mi rozklepala kolena...", dodává Doman Nowakowský. Inscenace pojatá velmi osobitě s důrazem na bezprostřední herecké výkony ukazuje, jak silné vazby nabízí vztah divadlo a hudba - speciálně rock, který může představovat nostalgický symbol odcházející generace, ale také manifest nadcházející. V případě Bezručů je to vztah více než příznačný, protože zde se již dříve zrodil jazzový muzikál Tracyho Tygr, dětský muzikál Kocourek Modroočko, divadelní stáj zde získal Richard Krajčo z Kryštofa a ze zákulisí o sobě dává vědět osobitá alternativa Srpen atd. (Jediným vážnějším nedostatkem Úst je tak absence živé hudby - a nemuseli by to být zrovna Stouni.)

Nepřehlédnutelná scéna Marty Roszkopfové, kterou vytváří jednostopá afaltka linoucí se napříč koridorem obecnosti, podtrhává fluidum Celinského režie a téma hry. Nejde jen o pouhou cestu někam, ale o podstatu svobody, o cestu za horizont duše, kde se nakonec mohou setkat všichni zúčastnění, i když líbat Jaggera asi nebude zrovna to pravé ořechové pro každého. Nicméně rituál cesty na mýtický koncert je jen dobře promyšlenou záminkou pro citové drama plné velkých hereckých proměn. Hnacím motorem, oním sugestivním Harleyem emocí, je barvitá kreace Janusze Klimszy v roli věčně mladého starce, který zasvěcuje svou mladou krev do krásy bytí. Jeho cesta, velkolepý výlet v železech socialismu (nikoliv Bestarostná jízda) napříč Polskem, ačkoliv nabízí konfrontaci rozdílných povah, cele představuje smíření. Smíření mýtu s banalitou, demýtizací a následné vzkříšení. Heroické herectví ostříleného veterána střídá Klimszova civilní poloha aby se nenápadně vmísila do životní absurdity, odkud vycházejí zakomplexované postavy hry. Bankovní úředník Marek ve věrohodném ztvárnění Daniela Zaorala, který jej vykreslil pomocí nutkavých civilizačních tiků jako nekriticky sebevědomého podnikatele a poté rozkoukávající se mladík Bertík (Roman Harok), který svého independent dědu nevědomě následuje. Protipól nažhavených mužských rolí vytváří usudlejší, romantizované ženské postavy na venkovské farmě a hangáru. Anna, někdejší láska Jana (Zdena Przebindová) a její dospívající dcera Káča (Lucie Žáčková). Téměř jakási selská poetika s příchutí květin a a vůní rozpáleného motoru, možná jen nostalgické zastavení, která však znamená více než honba za přeludem. A především životní styl, který bude fascinovat, ať nastávající motorové kovboje nebo počítačové bukanýry.

Autor: Martin Jiroušek / Protimluv / 3/2002

Přestárlý rocker se utkal s Hamletem

Program letošního Ostravaru opět nejvýrazněji určovaly dvě scény: Národní divadlo moravskoslezské a Divadlo Petra Bezruče. To zaujalo především inscenacemi současných textů, které jsou také potvrzením hereckých kvalit souboru.

Výmlat Tomáše Vůjtky v režii Josefa Janíka přináší místy sice sebezahlcující, ale jinak působivě absurdní výpověď o zmařených životech a nekončící naději. Janíkova režie tuto vivisekci přijatelně estetizuje a obrazivě v ní otevírá zajímavé souvislosti. Inscenace je založená na dvou mimořádných hereckých výkonech, bezprostředně komunikujících s divákem. Norbert Lichý hraje Oziho jako excentricky rozmáchlého tlachala a jeho manželku Cyli ztvárnila Kateřina Krejčí v lehce hysterickém vyšínutí s propady do apatie.

Ústa Micka Jaggera přinášejí sugestivní konfrontaci dvou generací v době převratných změn nedávné minulosti. Inscenace vcelku zdařile pojmenovává traumata a bolesti promarněných životů, ztracené iluze, silácká předstírání, nejistotu i touhu po lásce. Tragikomické ladění, ostré stříhy a přechody či autenticita razantně rozehraných výstupů zakládají vnitřní dynamiku inscenace. Nicméně dramaturgické škrty by jí určitě prospěly, určitá rozbíhavost i mnohomluvnost některých pasáží zbytečně tříští pozornost. Inscenaci opět zdobí herecké výkony, v roli zastydlého rockera, šedesátiletého děda Jana, exceluje Janusz Klimsza. Podstatně méně se ale Klimszovi vydařila dramaturgizace Švejka s poněkud nesrozumitelným názvem Švejk off. Realisticky popisný styl a rozvěklou statičnost nezlomil ani Norbert Lichý v titulní roli ...

V Ostravě je bezpochyby nevšední divadelní klima a také řada výborných herců. Například Divadlo Petra Bezruče má dnes v domácím divadelním kontextu postavení vyhraněné scény s osobitou dramaturgií a poetikou.

Autor: Jana Machalická, Lidové noviny

Ústa Micka Jaggera

Inscenace se za velkého ohlasu hraje druhou sezónu, na nedávném sedmém ročníku přehlídky Ostravar získala v anketě divadelních kritiků nejvyšší hodnocení. Poslední březnovou neděli měla svou pražskou premiéru ve Švandově divadle na Smíchově.

Hra nezapře televizní původ zejména svou obecnou srozumitelností a přijatelností ... Přes harmonizující vyznění stačila hra pootevřít generační traumata posledních čtyřiceti let a to je asi hlavní příčinou úspěchu i ostravské inscenace ... Klimszův herecký výkon se pohybuje na hraně laskavé parodie a zcela autentického projevu. Podobně jako Jagger už čtyři desetiletí předvádí stejné pohyby a gesta, tak se i hipík Jan potácí po světě ve stejných euforických křečích jako za svého mládí. Budí úctu i soucit a také nostalgii pamětníků. Herecké výkony ostatních potvrdily výbornou pověst ostravské scény. Frustrovaného Marka odehrál Daniel Zaoral v dobře vystavěných kontrastních polohách, Lucie Žáčková zase neváhala ironicky přitlačit na erotické vábení, jímž Káča dráždí nesmělého Bertíka.

Autor: Richard Erml / Reflex

Jaggerova navštívenka

Před plným hledištěm Švandova divadla na Smíchově proběhla v rámci přehlídky České divadlo pražská premiéra inscenace Ústa Micka Jaggera. Hra se dostala do širšího povědomí kritické obce až na letošním Ostravaru. V kritickém žebříčku Divadelních novin pak spolu s další inscenací Bezručů Idiotem obdržela nejvíce nadšených puntíků ... Hlavní předností inscenace jsou herecké výkony v čele s Januszem Klimszou v roli celoživotního vyznavače ideálů hippies a hudby Rolling Stones. Přehlídce České divadlo patří zásluha za pražskou prezentaci divadel, v případě ostravské inscenace by její včasější uvedení nejspíše výrazněji ovlivnilo umístění Divadla Petra Bezruče v divadelních anketách a soutěžích.

Autor: -der- / Divadelní noviny

Ostrava jako divadelní fenomén

I přes řadu zážitků, jež mi připravilo "mateřské" ND moravskoslezské, byl pro mne letošní ročník Ostravaru především triumfem Divadelní společnosti Petra Bezruče. Nechci to zakřiknout, ale myslím, že v této chvíli prožívají bezručovci opět svou "hvězdnou hodinu" - jedno z těch šťastných období, jimiž už v minulosti vstoupili do historie českého divadla. Toto své tvrzení opírám o skvělý loňský Skleněný zvěřinec či předloňského Hamleta (obě s excelentním Richardem Krajčem), ale především o čtyři letos zhlédnuté festivalové opusy. Dva z nich - Jordan a Výmlat - reprezentují v kontextu českého divadla nadprůměrnou kvalitu, přinejmenším netuctovými hereckými výkony (v prvním případě v nekoketním, civilně oproštěném monologu zoufalé matky-vraždkyně je to Markéta Viktorová, ve druhém případě ovládne jeviště i hlediště maličké Márnice nevidaným způsobem "ubuovská" kreatura dirigenta v podání Norberta Lichého, jehož už pět let míjejí ceny za výkon roku jenom proto, že většina porotců nejedzí do Ostravy). Dva zbývající bezručovské opusy pak představují ony vrcholné, vzácné zážitky, z nichž lze žít měsíce a roky.

Prvním takovým zjevením byla pro mne Ústa Micka Jaggera... středobodem inscenace, spíše však neřízeným přírodním úkazem vulkanického původu, lávou víc než tvarem, je tu herectví šéfrežiséra. Klimsza vlastně to zestárlé anarchistické monstrum ani moc "nehraje", spíš "žije". Pořád trochu sjetý pábítel s nesnesitelnou hlasovou intenzitou strýce Pepina, opelichaný, opadaný rocker s vizáží bezdomovce, beznadějně zamrzlý v šedesátých letech. Pořád v euforii, pořád v rauši, žádné spočinutí, reflexe, trpělivost - a samota... Svědomí a vzpomínky plaší děd Jan novými hlty a novými jointy, ukazovák je v permanenci, dikce totálně uvolněná a rozjetá, v každé druhé větě "vole" ("vé")... Permanentní revoluce slov, replik, převrácených významů i situací, teror přítomnosti bez minulosti a budoucnosti. Tím vším ničí "dionýský" Jan svého střízlivého, introvertního syna Marka (Daniel Zaoral), který nastupuje do předem ztracené bitvy s otcem se smutnou vizáží počítačového úředníka z banky, jehož omylem vytáhli na výlet za živým Jaggerem, dědovou ikonou, jež sestoupila s oltáře na zem a navštívila postkomunistickou končinu. Od počátku se Marek trochu křečovitě a pedantsky i v maličkostech vymezuje vůči Janově silné osobnosti. Nelze si už představit větší kontrast. Rodinku doplňuje pubertácký vnuk Bertík (Roman Harok). Tomu připadají ulítlí oba, děd i otec. Postupně však cítíme, že si tu rodina celou tou hlasitou road-movie cosi podstatného zastírá, že něco v sobě překřikuje. Jako slupka z cibule opadávají z dědovy osobnosti tradované rodinné mýty, včetně mýtu o minulých setkáních s Jaggerem a o "disidentské" minulosti bojovníka proti komunismu. Celá dědova image "hipíka" jeví se najednou jako celoživotní útěk před odpovědností. Anarchistické životní gesto - i s vylhaným mýtem "zlatých šedesátých" - leží před námi splihlé a ubohé. Když všechny slupky cibule opadnou, zbývá prázdno a smrt... Toto představení brilantními hereckými výkony, originálním prostorovým řešením a promyšlenými gagy suverénně překonává občasnou teozovitost či sentimentalitu textu?

Další vrchol přehlídky - a myslím i současného českého divadla - je Dostojevského/Fedotovův Idiot. Bude-li zván, předpovídám mu vítězné tažení tu i cizozemskými festivaly. Viděl jsem většinu Fedotovových inscenací v různých českých divadlech, a musím říci, že setkání nezaměnitelného režisérova rukopisu s Dostojevským a ostravskými herci patří k těm nejšťastnějším. Fedotov miluje v jevištním dění tichou, neokázalou, ale jaksi zlověstnou magii okamžiku, matoucí zázračno chvíle, dolované z navenek banálních, všedních dějů, replik a vztahů. Jedním slovem - šerosvit, rembrandtovskou hru světél a stínů... Fedotov jakoby na scénu nesvítil zvenčí, světlo vyzařuje zevnitř, z nitra každé postavy... Režisér je mistr portrétu a snově vykrojeného detailu, jež jeho imaginace vyloupne z celku. Prvotní jsou pro něj - v tom se podobá Dostojevskému jako málokterý jiný režisér - charaktery (duše), nikoli děje. K tomu potřebuje připravený soubor individualit - a v Ostravě jej našel. Norbert Lichý je Rogožin, jakého české jeviště dlouho nezažilo: žádný "rusky" rozevlátý bohém, ale věčný, neotesaný buran, dobrodruh, který přišel k penězům a utratil by je nejspíš někde v herně - nebýt smrtícího zásahu očí fatální ženy, Nastasji Filipovny (Lucie Žáčková v zatím životní roli). Všechno na světě, i láska, i velkorysost, se dá podle něj koupit. V tom je přímým protikladem knížete Myškina (Josef Kaluža), jehož doslova vražedná upřímnost je pro společenství pokrytců zprvu jen novou maskou, vítanou atrakcí salonu (viz skvěle rozehraná groteskní scéna u generálové Jpančinové - v až geniálně ozvláštňeném pojetí každé repliky u Zdeny Przebindové - , kde jakoby se Dostojevskému přes rameno díval ten nejlepší Gogol) ...

Dostojevského obvyklá epická přehlídka vyšinutých charakterů se v závěru inscenace mění v regulérní aristotelovskou tragédii, kdy není důležité, co se stalo - ale co by se stát mohlo, podle neúprosných zákonů pravděpodobnosti nebo nutnosti. Tím vším se tento Idiot - aniž by vnějškově "aktualizoval" stává tím nejaktuálnějším divadlem současnosti.

Autor: Vladimír Just / Literární noviny